

In memoriam Ligeti György

Bécsben, 2006. június 12-én, nyolcvanhárom éves korában elhunyt Ligeti György zeneszerző, a kortárs zene nyelvének egyik megújítója.

Erdélyben, Dicsőszentmártonban (ma: Timnaveni, Románia) született 1923. május 28-án. Érettségi után a kolozsvári konzervatóriumban, majd a háborút követően a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán zeneszerzést tanult Farkas Ferencnél és Veress Sándornál. A diploma megszerzése után népzenei kutatómunkát végzett Erdélyben, majd 1950-1956 között a Zeneművészeti Főiskola zeneelmélet tanára lett. 1956 decemberében, a forradalom leverése után nyugatra menekült.

1957-1969-ig Bécsben élt, s nyaranként a darmstadti új zenei kurzusokon tanított. A kölni rádió elektronikus zenei stúdiójának munkatársa volt 1957-58-ban, Karlheinz Stockhausennel és Pierre Boulezszel is dolgozott. 1961-től a Stockholmi Zeneművészeti Főiskola vendégtanára volt, 1969 és 73 közt Berlinben alkotott. 1972-ben *composer's residence* a kaliforniai Stanford egyetemen. A hamburgi Zeneművészeti Főiskolán 1973 és 1989 között zeneszerzést tanított. Az utóbbi években Bécsben és Hamburgban élt.

Az elektronikus zenével már az ötvenes évektől kezdve foglalkozott. E téren szerzett tapasztalatai a nagyzenekarra írt *Artikulation* (1958), és az *Atmosphères* (1961) c. művében teljesedtek ki. Munkássága a zenei életben elismertté vált. Újszerű hangzsképeket használt föl a kitalált nyelven írt *Aventures* és *Nouvelles Aventures* című mimodramájában.

Szakított a zenei hagyományokkal, több művében hiába keressük a megszokott értelemben vett dallamot, ritmust, metrumot, vagy harmóniát. Az alakítható hangmassza mozgatására összpontosított, melynek magassága, ereje és hangszíne egységesen, vagy eltérő módon bővül vagy szűkül, ritkul vagy sűrűsödik, vagy éppen egyensúlyban van. E szerkesztésmódot a *mikropolifóniának* nevezte. Zenei elvének eredetét gyermekkori élményével világította meg: egy falusi búcsúban egyszerre hallotta három zenekar egymással összeötvöződő zenéjét.

Bosch festménye nyomán írt egyetlen, egyszerre tragikus és komikus operáját, a *Le Grand Macabre*-t (1978) a világ több jelentős operaházában játszották. – Az avantgarde, a minimalizmus és az egzotikus ütősök mellett a magyar zene is hatott műveire, példa erre a *Passacaglia Ungherese* (1978). – Az 1980-as és 1990-es években írt darabjainak alapja a bonyolult poliritmika, ilyen például a zongorára készült *Etűdök*, a *Zongora-*, és a *Hegedűverseny*, valamint a *Brácsa szólószonáta*.

Munkásságát számos jelentős, nemzetközi kitüntetéssel ismerték el.

Az avantgard képviselőjeként ünnepelt Ligeti zenéje egyetlen stílusba sem sorolható be. „*Nem alkalmazkodom semmihez, még az avantgardhoz sem*” – mondta.

Nevét a kommunista érában Magyarországon ritkán emlegették. A zenészek körében azonban kézről kézre járt *A klasszikus harmóniarend* című könyve, mely bőséges kottapéldaanyaggal vezet be az összhangzattan tudományába. Felejthetetlen élmény a 70-es évek elején elhangzott *Lux aeternája*, melyet Párkai István vezényelt a budapesti Zeneakadémián.

Az ausztriai magyarok is fájdalommal búcsúznak a színes palettájú és igen művelt zeneszerzőtől.

Radics Éva